

TÜRKİYE'DEKİ SİYASİ PARTİLER VE EĞİTİM POLİTİKALARI

Şakir BERBER¹

Giriş

Siyasi partiler demokrasinin vazgeçilmez unsurlarıdır. Siyasi partiler içinde buldukları toplumu yönetmek hedefiyle bazı projelerini seçmen kitlelerinin önüne sunmak kaydıyla toplumsal kabul görmek isterler. Bu sundukları programlar ülkenin bütün problemlerini kapsayacak şekildedir. Sanayiden tarıma, sosyal problemlerden ekonomik problemlere, eğitimden sağlığa insan gücünden istihdama, ve daha ayrıntılı birçok konu maddesi siyasi partilerin çözüm getirmek istedikleri ana şemayı oluşturur. .

Bugün globalleşen dünyada toplumsal yapıyı şekillendiren en önemli kurumlardan birisi eğitim kurumudur. Eğitim kurumunun toplumsal, ekonomik, kültürel ve siyasal işlevleri vardır. Her bir işlevi yerine getiren eğitim kurumu aynı zamanda bir ülkenin iktisadi kalkınması için gerekli olan insangücü ihtiyaçlarına da cevap vermekle yükümlüdür. Bütün bu işlevleri yerine getirirken ülkenin eğitimle ilgili ortaya konmuş olan yasal düzenlemelerine de aykırı olmamak durumundadır. Bu çerçevede de eğitim hem milli amaçları hem de evrensel amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenir. Siyasal partiler ise eğitim ile ilgili toplumsal yükümlülüklerini yerine getirirken başta anayasanın ilgili maddelerine ve ilgili kanunlara aykırı düzenleme yapamazlar. Elbette dünyadaki ister gelişmiş ülkeler olsun ister gelişmekte olan ülkeler veya azgelişmiş ülkeler olsun eğitimle ilgili yoğunlukları birbirinden farklı problemlere sahiptirler. Demokratik toplumlarda siyasal partiler toplumun iktisadi ve içtimai kalkınması için varolan problemleri tespit etme, çözüm yollarını önerme ve iktidar yolunu açtıktan sonra da uygulamakla görevlidirler.

Biz bu araştırmamızda yukarıda ifade ettiğimiz genel çerçevede içerisinde Türkiye'deki siyasi partilerin önemli problemlerden birisi olan "eğitim olgusu"na ilişkin bakış açılarını belirli bir sistematik içinde ele alacağız. Bu çerçevede; parlamento içindeki ve parlamento dışındaki 8 siyasi partinin programlarını Content analizi(içerik çözümlemesi) uygulamak suretiyle eğitim programlarını değerlendireceğiz. Türkiye'de ki siyasal partilerin genel olarak eğitim sistemine ilişkin olarak bakış açılarını hem 18 nisan 1999 genel seçim sonuçlarına göre, hem soldan sağa ideolojik sıralanmalarına göre hem de anayasa ve milli eğitimli ilgili başta genel ve özel amaçları ve milli eğitimin temel ilkeleri olmak üzere kanunlara göre analizini yapacağız.

Bu çerçevede de araştırmamızın giriş bölümünde amacımız nedir?, niçin bu araştırma önemlidir?, bu araştırmanın yöntemi nedir?, araştırmanın evren ve

¹ Yard.Doç.Dr., Eğitim Fakültesi, Öğretim Üyesi.

örnekleme nedir? ve araştırmanın varsayımları nelerdir? sorularının cevabı verilecektir.

a-Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel olarak amacı, Türkiye'deki siyasi partilerin eğitim programlarını ele alarak programların uygulanabilirliğini ve toplumun beklentilerine cevap verilebilirliğini ortaya koymaktır. Bu çalışmada siyasi partilerin; eğitimin amacı, örgün eğitim, yaygın eğitim, eğitimde fırsat eşitliği, özel eğitim, yabancı dil eğitimi, eğitimin finansmanı, eğitimde öğretmen problemi, din eğitimi ve eğitimde teknoloji kullanımı gibi konularda siyasi partilerin ortaya koymuş olduğu programların ne derece hayata geçirilebileceğini karşılaştırmalı olarak benzerliklerini ve farklılıklarını ortaya koymaktır.

Bu araştırmanın temel amacı ise Türkiye'deki siyasi partilerin parti programlarında eğitim olgusunun son genel ve yerel seçim (18 Nisan 1999) döneminde nasıl ve hangi biçimlerde gerçekleştirmeye çalıştıklarının araştırılmasıdır. Bir başka ifadeyle günümüz eğitim politikalarının siyasi partiler tarafından nasıl işlendiği sorusuna cevap aramak bu araştırmanın temel hareket noktasını oluşturmaktadır.

Bu araştırma genel ve temel amaca bağlı kalmak kaydıyla aşağıdaki alt amaçlara da sahiptir.

1. Siyasi partilerin eğitim programları arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları ortaya koymak.
2. Siyasi partilerin genel programları içerisinde eğitim programına ayırdıkları metin miktarını ölçmek.
3. Siyasi partilerin Türkiye'deki önemli eğitim problemlerine ilişkin bakış açılarını ve sundukları çözüm önerilerini karşılaştırmaktır.

b-Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmanın varsayımları amacına uygun olarak şu şekilde tespit edilmiştir.

- 1- Siyasi partilerin parti programlarındaki eğitime ilişkin problemler özel ölçekli değil genel ölçektir.
- 2- Siyasi partiler programlarında eğitime ilişkin bakış açılarını anayasa ve milli eğitimle ilgili yasal düzenlemelere bağlı olarak ortaya koymamışlardır.
- 3- Soldan sağa doğru siyasal parti programlarında benzerlikler ve farklılıklar vardır.
- 4- Siyasi parti programlarında genel metin içerisinde eğitime ayırdıkları miktar birbirinden farklıdır.

- 5- Siyasi parti programlarındaki eğitim problemine ilişkin çözüm önerileri 18 Nisan 1999 seçim sonuçları ve ideolojik orijinlerine göre farklılıklar göstermektedir.

c-Araştırmanın Önemi

Bu araştırma Türkiye'deki siyasi partilerin eğitim programlarını, içerik çözümlemesi yöntemiyle değerlendirirken programlardaki geçerlilik ve güvenilirliği dikkate almak suretiyle benzerliklerini ve farklılıklarını ortaya koyarak bilimsel bir çalışma olarak bilim dünyasının önüne koymak suretiyle konunun daha geniş platformlarda tartışılmasına katkıda bulunacağından dolayı önemlidir. Ayrıca; şu ana kadar partilerin programları çok fazla Türkiye'de değerlendirilmeye tabi tutulmamasından dolayı programların genellikle kendi içerisinde bile zaman zaman geliştiği görülmektedir. Bundan dolayı bu araştırmanın sonuçları ilgili siyasi partilere ulaştırılacağından siyasi partilerin parti eğitim programlarını, tekrar incelemelerine fırsat vereceğinden de ayrıca bir öneme sahiptir.

d-Araştırmanın Yöntemi

Çalışmanın amacı ve ulaşılmaya çalışılan sonuç içerik çözümlemesi yöntemi kullanılarak sınanacaktır. Temel olarak metin çözümlemelerinde en uygun yöntemin içerik çözümlemesi yöntemi olduğu kabul edilmektedir. İçerik analizi üç tür araştırma problemi için uygun ve faydalıdır. Birincisi; geniş miktardaki dokümanların incelenmesinde, ikincisi tarihsel dokümanların incelenmesini gerektiren durumlarda ve üçüncüsü de direkt gözlem yoluyla incelenmesi mümkün olmayan durumlardadır (Neumann; 1991; 267). Ayrıca bu yöntemi kullanmamızın önemli bir nedeni de siyasi parti sayısının ve analizde değerlendirmeye tabi tutulacak sınıflandırmaların fazla olmasıdır. Bir diğeri de Content analizi yoluyla siyasi partilerin eğitim programları ortak bir sistem oluşturmak suretiyle kişisel yargılardan soyutlamaktır. Bu doğrultuda içerik çözümlemesi yöntemi hakkında temel özellikleri şu şekilde ifade edebiliriz:

İçerik Analizi, bu çalışmada siyasi parti programlarının eğitim içeriklerinden hareketle Türkiye'nin eğitim gerçeklerine yönelik olarak çıkarımlar yapmasını sağlayacaktır. Merten'e göre içerik analizi, sosyal gerçeğin yazılı/açık (manifest) içeriklerinin özelliklerinden içeriğin yazılı/açık (manifest) olmayan içeriğin özellikleri hakkında çıkarımlar yapmak suretiyle sosyal gerçeği araştırma bir yöntemdir (Gökçe, 1995; 15). İçerik analizi kaynakların içeriğini analiz etmek ve değerlendirmek için geliştirilmiş bir tekniktir. İçerik iletişimde kullanılan kelimelere, anlamlara, resim ve sembollere, fikirlere, konulara veya mesajlara karşılık gelmektedir. Bu vasıtalar arasında, kitaplar, gazeteler veya magazinler, konuşmalar, dokümanlar, filmler ve fotoğraflar vardır. İçerik analizinde araştırmacı kaynaktaki sembolik içeriğin sayısal tanımlamasını yapmak için objektif ve sistematik hesaplama ve kayıt etme süreçlerini kullanır. Bu nedenle

doküman kodlaması içerik analizi yerine kullanılabilir (Neumann, 1991; 266).

e-Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini 18 Nisan 1999 seçimlerine Yüksek Seçim Kurulu onayı ile katılan 20 siyasi parti oluşturmaktadır. Bunlar; genel ve yerel seçimlerde Yüksek Seçim Kurulunda parti temsilcilerinin katılımıyla belirlenmiş sıraya göre; ÖDP, İP, DBP, DEPAR, ANAP, EMEP, DTP, YDP, BBP, DP, DSP, FP, CHP, DSP, BP, ANAP, DYP, SİP, HADEP ve MHP'dir.

Bu 20 siyasi partiden sekiz tanesi Yüksek Seçim Kurulunun açıkladığı sonuçlara göre;

1. Parlamentoya giren; DSP, MHP, FP, ANAP ve DYP ile
2. Parlamento dışında kalan ancak seçim kanunu gereği %10 barajı olmadığı takdirde parlamentoya milletvekili gönderebilecek olan; CHP, HADEP ve BBP araştırmanın örneklemi oluşturmaktadır.

Çalışmanın örnekleminin bu partilerle sınırlandırılmasının sebebi siyasi partiler ve seçim kanununa göre %10 seçim barajını aşma ve belli bölgelerde oy yoğunlaşması olan ve %1,5 ve üzerinde oy olan partiler olmalarıdır. Bunun temelinde ise bu siyasi partilerin eğitim konusunda daha yoğun olarak programlarında yer vereceği düşüncesi yer almaktadır.

Genel Olarak Siyasi Partiler

Siyasal parti, bireysel yada kolektif olarak, kendilerini belli bir siyasal etiketle özdeşleştiren kişilerin bir araya gelmesiyle oluşur. Sosyal hareketliliğin artması, siyasal bilincin yükselmesi, kitlelerin siyasete katılımının gelişmesi, siyasi partilerin incelenmesinde önemli rol oynayan oluşumların başında gelmiştir. Siyasi partiler devlet dediğimiz en üst siyasal yapı içerisinde faaliyet gösterirler. Bir ülkedeki rejimin gerçek karakterini belirleyebilmek için, anayasal şekil ve kalıpların dışında, o ülkedeki parti sistemini, partilerin sayısını, tiplerini, sosyal temellerini ve iç yapılarını bilmek zorunluluğu vardır.

Siyasal parti temsili hükümet mekanizmalarıyla ilgilenir, iktidar için adayları saptar, seçmenlerin desteğini sağlar. Dolayısıyla seçimlerin yapılmadığı bir yerde, partinin varolmayacağı açıktır. (Sarıbay, 1996; 89-94). Siyasal parti, sürekli, yaygın, iktidarı ele geçirmek amacı ile çalışmalar yapan bir örgüt olarak tanımlandığında, ancak modern çağa özgü bir gerçek olarak görülür. Siyasal gruplaşmalara her çağda rastlanmasına karşın, partiler, sadece geçen yüz yıldan bu yana bir siyasal gerçek olarak ortaya çıkmışlardır (Çam, 1987; 182). Ancak yüzyıl önce siyasal gerçek olarak ortaya çıkan siyasal partiler bugün toplumsal

yapıda varolan problemleri çözmek için geniş halk kitlelerinden destek aldıkları müddetçe uzun vadeli yaşama şansına sahiptirler.

Siyasal partileri, bir program etrafında toplanmış, siyasal iktidarı elde etmek ya da paylaşmak amacını güden, sürekli bir örgüte sahip kuruluşlar olarak da tanımlayabiliriz. Bütün partilerin sahip olduğu ele geçirmek veya hiç değilse onu başka partilerle paylaşmak ortak amacı, partileri diğer sosyal gruplardan özellikle baskı gruplarından önemli ölçüde ayırmaktadır (Kapani,1988; 160) Bir başka tanım ise; "bilinçli ve temel amacı, hükümet mekanizmasını denetlemek üzere, kamu görevine tek başına ya da başkalarıyla ortak olarak kadrolar yerleştirmek ve onları görevde tutmak olan bir örgüttür". Örgüt bağlamında siyasal partiler süreklilik gösteren bir yapıya sahiptir. Belirli bir sosyal veya siyasal durum karşısında kamuoyunu etkilemek amacıyla kurulmuş sosyal gruplardan farklıdır. Partiler siyasi iktidarı ele geçirmek amacıyla sürekli faaliyet gösteren oluşumlardır (Turan,1976; 98). Siyasal partiler sürekli faaliyetlerinin temelini genel parti programlarına dayandırır.

Siyasi iktidarı ele geçirmek veya geçirdikten sonra korumak amacıyla insanların grup oluşturmaları eski devirlere dayanır (Kalaycıoğlu,1984; 328). Oysa günümüzde siyasal partiler siyasal sürecin doğal bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Siyasal partiler artık demokratik rejimlere süreklilik ve işlevsellik kazandıran en önemli araçlardır.

Toplumdaki farklı görüşlerin temsilcisi olan siyasi partiler kendi egemenliklerini gerçekleştirmek ve böylece görüşlerini üstün kılmak için mücadele ederek iktidar olgusunun ortaya çıkmasına neden olurlar. Böylece parlamento içinde oluşan gruplarla, bunların genişleyen seçmen kitlelerini örgütlendirme ve seçim işlerini düzenlemek amacıyla geliştirdikleri yerel komiteler arasında sürekli bir organik ilişkilerin kurulması sonunda modern anlamda ilk siyasal partiler gün ışığına çıkmışlardır. Parlamento dışında doğan partilerin kökeni ve gelişim çizgisi ise oldukça farklıdır. Bunlar genellikle parlamentoda temsil edilme olanağına kavuşmamış sosyal güçler ve sınıflar tabanına dayanırlar.

Siyasi Partilerin bazı temel fonksiyonları vardır (Kapani,1988; 165-167). Siyasal partilerin en başta gelen fonksiyonlarından biri, toplumdaki çeşitli çıkarların ve istemlerin birleştirilmesini ve kanalize edilmesini sağlamaktır. İkincisi, siyasal partiler hemen bütün rejimlerde, halk kitleleri ile iktidar arasında bir köprü vazifesi görürler. Siyasal partilerin üçüncü önemli fonksiyonu, "siyasal personel" in, yönetici kadroların ve liderlerin seçilmelerini sağlamaktır. Bütün modern siyasal sistemlerde -demokratik veya totaliter olsun- politik kadrolar ve liderler genellikle partiler içinden çıkarlar. Son önemli fonksiyonu ise siyasi partiler iktidara geldikleri zaman devletin temel siyasal organları olan yasama ve yürütmenin içinde önemli bir role sahiptir. Bu role, partilerin yönetme -hükümet etme fonksiyonu diyebiliriz. Parlamenter rejimlerde hükümet politikalarının saptanmasında bu rol çok önemlidir.

Öte yandan, demokratik sistemlerde siyasal partilerin- muhalefete buldukları sürece- "hükümet etme" fonksiyonlarının alternatifi sayılan özel fonksiyonları da vardır. İktidarın kullanımını denetlemek. Muhalefet partileri, iktidar partisinin (veya partiler koalisyonunun) icraatını devamlı olarak kontrol ederler ve eleştirirler. Bunu yaparken başlıca iki amaç güttükleri söylenebilir. Birincisi, alınacak siyasal kararları kendi görüş açılarından etkilemek, ikincisi ise alternatif çözüm yolları göstermek suretiyle kamuoyunu oluşturmak ve geliştirmektir.

Siyasal partilerin yapıları, siyasal iktidarı ele geçirmek yada elde tutmak için uyguladıkları yöntemlere ve işlevlere bağlıdır (Çam, 1989; 208). Bu yöntemlerin başında da siyasal partilerin parti programları gelmektedir. Siyasal partilerin parti programları genelde bütün toplumlarda seçmen kitlesi ile parti arasındaki bir nevi toplumsal sözleşmedir. Siyasal partiler seçmen kitlelerine bu toplumsal sözleşme metnini sunabildikleri oranda toplumsal kabul görürler. Bundan dolayı genel parti programları ve içerikleri son derece önemlidir. Eğer siyasal partiler programlarında genel olarak toplumsal yapıda ki programlara yer vermezler veya çözüm önerileri getirmezlere genelde toplumsal red ile karşılaşılır. Bundan dolayı parti programları siyasal partilerin uzun vadeli olarak hayatta kalmalarında son derece önemlidirler. Siyasal partiler programlarından daha uzun vadeli yaşarlar. Çünkü parti programları değişen şartlara göre belirli periyotlarda değişmek durumundadır. Değişimin olmadığı siyasal partilerde uzun vadeli olamazlar.

Genel Olarak Türkiye'de Eğitim

Cumhuriyetle birlikte eğitim konusunda 3 Mart 1924'de "Tevhid-i Tedrisat Kanunu" kabul edilerek önemli bir değişim sürecine girilmiştir (Gökçe,1996:115). Bu yasa ile eğitim sisteminin demokratikleşmesi yönünde önemli bir adım atmakla birlikte "Laiklik" ilkesinin de temeli oluşturulmuştur. Ancak daha sonra eğitim konusunda Cumhuriyet döneminde birçok kanun çıkartılmıştır. Bu kanunların bir kısmı cumhuriyetin ilkelerine karşı oluşan tehditlere binaen çıkarken bir kısmı siyasal iktidarların uygulamak istedikleri eğitim politikaları için bazıları da değişen şartlara uyum sağlamak için çıkmıştır. Bütün bu yasal düzenlemeler rağmen Türkiye bir türlü gelişmiş ülkeler seviyesinde ki eğitim standardını yakalayamamıştır. Bugün ise halihazırda eğitimle ilgili yasal düzenlemeler Anayasa ve onun eğitimle ilgili ilkelerine, 1973 tarih ve 1739 sayılı Milli Eğitim Sisteminin genel ve özel amaçlarına ve yine aynı yasada ifadesini bulan Milli Eğitim Sisteminin temel ilkelerine aykırı olmayacak şekilde yapılmaktadır.

1982 Anayasasınının 42. maddesinde eğitim konusu şu şekilde gündeme gelmiştir. Kimsenin eğitim ve öğretim hakkından yoksun bırakılamayacağı, Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre devletin gözetim ve denetim altında yapılacağı, buna aykırı eğitim ve öğretim

yerlerinin açlamayacağı, ilköğretimin kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunlu ve devlet okullarında parasız olacağı, devletin maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapacağı, özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirlerin alınacağı, eğitim ve öğretimin her ne suretle olursa olsun engellenemeyeceği, Türkçe’den başka hiçbir dilin eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamayacağı ve öğretilmeyeceği, yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olacağı esasların kanunla düzenleneceği ifade edilmiştir.

Türkiye 14 Haziran 1973 tarih ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile Türk Eğitim Sistemi’ni yasalastırmıştır. Milli Eğitim Temel Kanunu ile eğitim sistemi iki bölüme ayrılmıştır. Birinci ana bölüme örgün eğitim, ikinci ana bölüme ise yaygın eğitim denmektedir. Örgün eğitimi, okulöncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kademeleri oluşturmaktadır. Yaygın eğitim ise örgün eğitimin dışında yapılan her türlü planlı eğitimi kapsamaktadır. Yasada yaygın eğitim kendi içinde de genel ve mesleki olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bu kapsamın içine diğer kuruluşların yaptığı halk eğitimini, hizmet içi eğitimi de katmak gerekmektedir. Eğitim sisteminin örgün ve yaygın eğitim olarak ikiye ayırmak uygulamada birçok sakıncalar getirmiştir. Bunlardan en önemlisi örgün eğitimi, eğitim sisteminin asıl görevi olarak görüp yaygın eğitimi savsaklamaktır, Bu eğitimle yaygın eğitim çok az ödenek ayrılmaktadır. Ayrıca okullar, yaygın eğitimi kendi görevlerinin dışında saymaktadır. Oysa eğitim, insanın yaşamı boyunca sürmesi gerektiği, aynı yasanın süreklilik ilkesinde yer almaktadır.

Türk Milli Eğitimi’nin genel amaçları Milli Eğitim Temel Kanununun 2. Maddesinde 1983’de yapılan değişiklik ile Türk Milleti’nin bütün fertlerinin; Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasa’ da ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milleti’nin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar yetiştirileceği, beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip; insan haklarına saygılı; kişilik ve teşebbüse değer veren; topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirileceği ve ilgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirmek bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onları, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlanacağı şeklinde ifade edilmiştir. Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milleti’ni çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir

ortağı yapmaktadır(Hakan, 1993; 115). Yasa bu genel amaçlardan sonra eğitimin özel amaçlarını gerçekleştirecek şekilde düzenlenir ve çeşitli derece ve türdeki eğitim kurumlarının özel amaçları genel amaçlara, temel ilkelere uygun olarak tespit edilir.

Yukarıda sayılan eğitimin genel ve özel amaçları, her eğitim etkinliğinde özel amaçları, her eğitim etkinliğinde uyulması gereken amaçlardır. Bu genel ve özel amaçlar bir bakıma eğitime bir çerçeve vermektedir. Bu çerçeve içinde eğitimi daha işlevsel yapacak eğitim amaçlarına (hedeflere) gereklilik vardır. Eğitimin çağdaş görevi, eğitilenlerin sorunlarının çözülmesine yardım etmektir. Çağdaş eğitimin amacı eğitilenin sorun çözme gücünü geliştirmesidir. Böylece eğitilen hem içinde bulunduğu sorunlarını çözerek daha iyi yaşayabilecek, hem de gücünü gelecek yaşamında kullanabileceğine inanarak geleceğe güvenle bakabilecektir. Bu tür bir eğitim eğitilene, hem şimdiki yaşayışına hem de gelecek yaşayışına hazırlayacaktır. Bu da çağımızın eğitimden beklediği görevdir.

1973 tarih ve 1739 sayılı kanun 18 Haziran 1983'te yeniden düzenlenerek değiştirilmiştir. Bu değişiklikleriyle birlikte milli eğitim sisteminin temel eğitim ilkeleri; *Genellik ve eşitlik, Ferdin ve toplumun ihtiyaçları, Yönelme, Eğitim hakkı, Fırsat ve imkan eşitliği, Süreklilik, Atatürk inkılap ve ilkeleri ve Atatürk milliyetçiliği, Demokrasi eğitimi, Laikli, Bilimsellik, Planlılık, Karma eğitim, Okul ile ailenin işbirliği ve Her yerde eğitimidir.* Eğitimle ilgili ilkeler bu kadar değerlidir. Bundan başka, okullara gönderilen okul yada ders programlarında da eğitime ilişkin ilkeler yer alır.

Yukarıda özet olarak ifade ettiğimiz yasal temellere bağlı olarak Türk Eğitim Sistemi toplumun eğitim talebini karşılamaktadır. Ancak bu noktada Türkiye eğitim ile ilgili birçok probleme sahiptir. Her şeyden önce eğitimin yetiştirmek istediği insan tipi anayasada ifadesini bulduğu halde değişik toplumsal gruplar, siyasal partiler ve bazı sivil toplum teşkilatları tarafından amaçları birbirinden farklı insan tiplerini talep ederler. Problem sadece insan tipi ile sınırlı değildir. Türkiye eğitim kurumu ile ilgili olarak almış olduğu tedbirlerin büyük bir kısmını yerine getirememiştir. Örneğin hala planlı kalkınma döneminin başlangıcından bu tarafa kalkınma planlarında özellikle ilköğretimle ilgili okullaşma hedefleri tutturulamamıştır. Aşağıdaki tablo 1'de de görüldüğü gibi 2000 yılı plan hedefi %100 olarak belirlenmiş ancak 1996-1997 öğretim yılı gerçekleşme oranı %88.9 olarak tespit edilmiştir. 1997 tarih ve 4306 sayılı kanun ilk pilot uygulamanın başladığı 1973 tarih ve 1739 sayılı kanundan bu zamana kadar geçen 24 yıllık zaman diliminde hayata geçirilememiştir. Hızlı bir şekilde değişen dünyada siyasal iktidarların karar alma ve uygulama sürecini uzatmaları elbette eğitime ilişkin alınan tedbirlerin yetersiz olmasına neden olmaktadır. Örneğin 1987 yılında Türkiye'de başlatılan Bilgisayar Destekli Eğitim Projeleri hala aradan geçen 17 yıllık zaman dilimine rağmen siyasal iktidarlar tarafından bir türlü amacına ulaştırılamamıştır.

Tablo 1: Eğitim Kademelerine Göre Okullaşma Oranı (1996-1997 Öğretim Yılı)

Eğitim Kademesi	Okullaşma Oranı	
	Plan Hedefi (2000 Yılı)	Gerçekleşme (1996-97 Öğretim Yılı)
Okulöncesi	16,0	8,9
İlköğretim	100,0	88,9
İlkokul	-	99,8
Ortaokul	-	69,6
Ortaöğretim	75,0	54,7
Genel Lise	40,5	30,8
Mesleki ve teknik Lise	34,5	23,9
Yükseköğretim	31,0	22,4

Kaynak: MEB, 1999

Türkiye'de eğitime ilişkin problemlerin temelinde siyasal iktidarların kadrolaşma ve kendi ideolojilerini hayata geçirebilme istek ve arzusu vardır. Siyasal partiler her ne kadar anıyaşının eğitimle ilgili maddesine, Milli Eğitimin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifadelere programlarında yer verseler de iktidar oldukları zaman seçmen kitlelerine uygun davranışlar sergilemektedirler. Türkiye'nin siyasal partilerin objektif kriterler çerçevesinde idare edilmesi gereken eğitim kurumunun icracısı konumundaki Milli Eğitim Bakanlığına müdahaleleri problemlerin sadece miktarını değil yoğunluğunu da artırmaktadır. Örneğin; Milli Eğitim Bakanlığındaki Talim Terbiye Kurulu eğitimi sübjektif yargılardan uzaklaştırıp objektif kriterlerle eğitime damgasını vurması gerekirken siyasal iktidarların baskıları neticesinde bu vasfını çoğu zaman yitirmektedir. Öte yandan Milli Eğitimin temel ilkelerinin çoğu teoride uygun gibi gözükmüş olmasına rağmen uygulamada birçok problemle karşı karşıya kalmaktadır.

Türk eğitim sisteminin en önemli problemlerinden birisi de eğitimin her kademesinde ki finansman problemidir. Türkiye'de hem yasalarda hem de Milli Eğitimin temel ilkelerinde eğitimin ihtiyaç sahipleri için parasız ve herkese açık olacağı ifade edilmiş olmasına rağmen kamu sektörü bu maliyeti yüksek yatırım probleminden dolayı çözememektedir. Halbuki bu noktada daha radikal çözüm yolları ile eğitimin finansmanı en azından zorunlu eğitim kademesinde çözülebilirdi. Örneğin; vakıflar, gönüllü kuruluşlar, özel sektör ve aileler bizzat

teşvik edilerek kamunun yükünün bir kısmı ortadan kaldırılabildi. GSMH'dan eğitime ayrılan toplam bütçenin bütün siyasi partiler tarafından artırılacağı ifade edilmesine rağmen bir türlü istenilen hedef yakalanamamıştır. Aşağıda ki tablo 2'de görüldüğü gibi Türkiye'nin 1998 ve 1999 yılları için GSMH'den MEB'e ayrılan miktar %2.34 den %2.70' ıkarılmıştır sadece. Bu hedefin yakalanamaması sadece okullaşma oranlarının düşük kalmasına neden olmamakta aynı zamanda eğitim-öğretim ortamlarında kullanılan teknolojik donanımdan da yoksun bırakmaktadır. Yani eğitimde nicelik problemi çözülemediği gibi nitelik problemi de henüz çözülebilmemiş değildir.

Tablo 2: GSMH içindeki MEB Bütçesinin Payı (TL)

YILLAR	GSMH	MEB Bütçesi	MEB Bütçesinin GSMH Oranı (%)
1998	52.395.029.00 0	14.789.475.00 0	2.34
1999	78.876.000.00 0	23.650.000.00 0	2.70

Kaynak: MEB, 1999; 162.

Tablo 3: Türkiye'deki Yükseköğretim Kurumlarının Finans Kaynakları

Finansman Kaynağı	%
Kamu Kaynakları	80,30
Öğrenim Ücretleri	1,30
Diğerleri	18,40

Kaynak: TÜSİAD, 1994; 106.

Yukarıdaki tablo 3'de ise Türkiye'nin önemli eğitim problemlerinden birisi olan yükseköğretim kademesinin finansman kaynakları belirtilmektedir. Kamu sektörü finansmanın %80.30'unu karşılarken öğrenim ücretleri kaynağın sadece %1.30'nu oluşturmaktadır. Halbuki yükseköğretim bütün eğitim kademeleri içinde maliyeti en yüksek ve gönüllülük esasına dayanmaktadır. Eğitimin finansmanında sadece kamu sektörünün katkıları ile istenilen nicelik ve niteliğin yakalanması mümkün değildir. Halkın, vakıfların özel sektörün ve sivil toplum kuruluşlarının eğitimin finansmanı noktasında teşvik edilmesi için yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Aşağıda ki tablo 4 incelendiğinde halkın genel olarak eğitime katkısı diğer ülkelerle mukayese yapıldığı zaman son derece düşük olduğu görülecektir.

Tablo 4: Halkın ve Özel İdarelerin Eğitime Katkısı

Halk Katkısı			Özel İdare Katkısı		
Yıllar	"Sağlandığı Yıl Tutarı	DPT 1998 Yılı Deflatörüne Göre Tutar	Yıllar	Sağlandığı Yıl Tutarı	DPT 1998 Yılı Deflatörüne Göre Tutar
1996	9.486.177	29.075.424	1996	2.868.142	8.790.943
1997	18.471.454	31.586.204	1997	6.749.141	11.541.037
1998	50.000.000	50.000.000	1998	16.435.656	16.435.656

Kaynak: MEB; 1999, 175

Girift bir problem olan eğitim sadece maddi problemlerden de ibaret değil. Eğitim olgusunun içerisinde önemli bir etkileyici faktör olarak yer alan öğretmenlerin nicelik ve nitelik problemlerinin henüz çözülememiş olması da Türkiye açısından bir başka bağımlı problemi oluşturmaktadır. Bölgeler arası dengesizlik eğitimde bir diğer önemli problemdir. Bunun neticesi olarak bölgeler arasındaki eğitim başarısında farklılıklar oluşmakta bu da aynı zamanda bölgelerin iktisadi kalkınmasını olumsuz yönde etkilemektedir. En azından fırsat eşitsizliğine neden olmaktadır. Siyasal partilerin aşağı-yukarı hepsi eğitimde fırsat eşitliğine yer vermiş olmalarına rağmen bir türlü fırsat eşitsizliğine neden olan faktörleri en aza indirgeyememişlerdir. Bu da ayrı bir problemi gündeme getirmektedir.

Kısacası Türk Eğitim Sisteminin problemlerini hem nicelik açısından hem nitelik açısından değerlendirmek mümkündür. Siyasal partiler özellikle yaygın eğitim, okulöncesi eğitim ve özel eğitim konusunda çok fazla duyarlı değildirler. Mesleki ve teknik eğitimin genel ortaöğretim içindeki payı bir türlü genel liselerin üzerine çıkamamıştır. Eğitim sadece örgün eğitimden ibaretmiş gibi politikalar ortaya konulup uygulanmaktadır. Halbuki genel anlamda eğitimin içerisinde hem örgün eğitim hem de yaygın eğitim vardır. Ancak, bizim ülkemizde yaygın eğitimin fonksiyonlarının neler olduğu noktasında problemler vardır. Türk eğitim sisteminin problemlerinin temelinde önemli dört faktör rol oynamaktadır. Bunlar; iktisadi yapının güçlü olmaması, eğitime karşı toplumsal katmanların beklenen reaksiyonu vermemesi, siyasal istikrarın yakalanamaması ve eğitim hukukunun değişen şartlara göre güncelleştirilmemesidir. Bu dört önemli problemi çözen bir Türkiye eğitimde hem istenilen niceliklere ulaşacak hem de olması gereken nitelikleri yakalayacaktır.

SİYASİ PARTİLERİN EĞİTİM POLİTİKALARI

Siyasal kurumlar, millet bilincinin gelişmesi ve devlet sisteminin oluşmasıyla toplumsal yapıda etkin rol oynarlar. Devlet yönetimini üstlenen siyasal kurumlar eğitimin gelişmesine ve değişmesine en çok etkiye bulunan kurumlardan biridir. Her toplumda siyasal kurumlar, toplumdaki bir yerlerin kendi politik ideolojilerini benimseyerek mevcut düzeni koruyan ve milli bütünlüğe katkıda bulunan vatandaşlar biçiminde yetişmelerini isterler. Bunu sağlamak için de büyük ölçüde eğitim kurumlarından yararlanırlar. Eğitim kurumlarının milli bir nitelik taşıdığı bu ülkelerde politik kurumlar eğitimin temel amaçlarının belirlenmesinde ve eğitim faaliyetlerinin desteklenmesinde etkin rol oynarlar (Başaran, 1977; 63). Siyasal kurumlar eğitim kurumlarının gelişmesini sağlarken, eğitim kurumları da toplumdaki bireylerde millet bilincini geliştirerek ve toplumun temel politik ideolojisini benimseyen vatandaşlar yetiştirerek, politik kurumların güçlenmesine yardımcı olurlar. Hükümet kurarak devleti yönetme yetki ve sorumluluğunu üzerine alan siyasal parti yada partiler, eğitim işlerinin parti programlarında belirlenen eğitim felsefelerine göre yürütürler

Eğitim genellikle toplumsal, ekonomik ve siyasal gelişmeler için bir ön koşul olarak kabul edilmektedir. Ülkelerin eğitim sistemleri yönetildikleri siyasal rejime uygun olarak geliştirilip uygulanmaktadır. Bir ülkenin tarım, sanayi yada sanayileşmekte olan bir ülke olması eğitim politikasını etkilemektedir. Dolayısıyla eğitimin amaçları toplumdaki sosyal olaylara göre şekillenmektedir. Bu amaçlar değişik eğitim teknikleriyle kuşaklara aktarılmaktadır (Balci Bucak; 1993; 106).

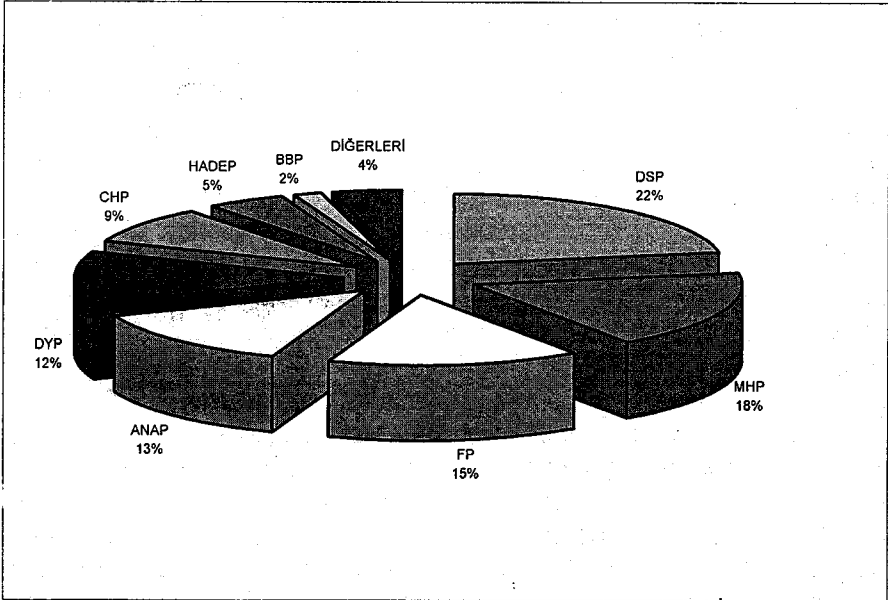
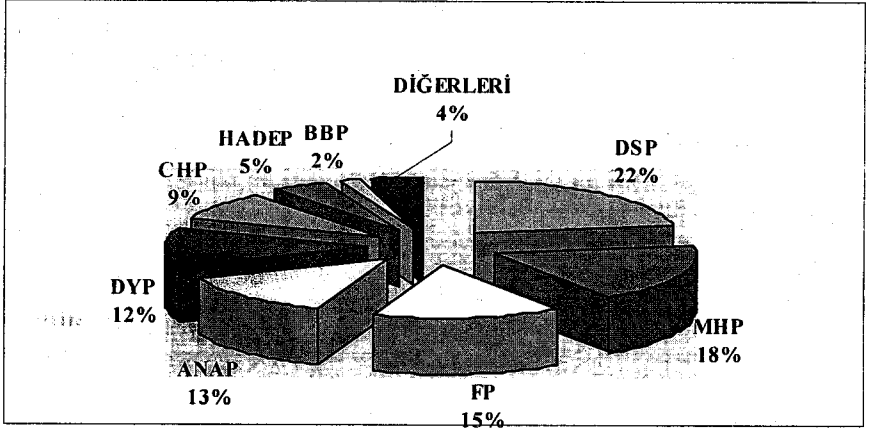
Eğitim her şeyden önce siyasi iktidarların ve politikayı uygulayıcı kişilerin istekleri doğrultusunda yönlendirilen bir üst yapı kurumudur. Ancak sosyal olay ve gerçekler çok yönlü ve karmaşıktır. Onun için olaylara geniş boyutlu olarak bakmak gerekmektedir. Politikaya kısaca iktidar ilişkileri yada karar alma süreci denildiğinde bu yaklaşımların odağında ve somutlaşmış olarak siyasi partiler yer almaktadır. Bu nedenle SP'ler eğitim politikası oluştururken karar alma süreci içinde sayı sorununu eğitimin ekonomik gelişmede bir faktör olarak sosyal öneminin gelişmesinin, kişinin sosyal durumundaki etkinliğinin ve gelişmekte olan ülkelerde ekonomik ve sosyal gelişimin bir aracı olarak eğitimin içsel rolünü ele alabilirler. (Balci Bucak, 1993; 2). Sosyal bir kurum olan eğitimin bütün toplumla ilgili çeşitli amaçları bulunmamaktadır. Ülkeler eğitim politikasına çeşitli açılardan yaklaşabilirler.

Tablo 5: 18 Nisan 1999 Genel Seçimlerinde Yüksek Seçim Kurulu Sonuçlarına Göre Türkiye'deki Siyasi Partilerin Oy Oranları ve Çıkardıkları Milletvekili Sayıları

	DSP	MHP	FP	ANAP	DYP	CHP	HADEP	BBP	DİĞERLER İ
Oy Oranları (%)	22,2	18	15,4	13,2	12	8,7	4,7	1,5	4,3
Milletvekili Sayıları	136	129	111	85	86	0	0	0	3*

* 3 milletvekili bağımsızlardır ve aldıkları oy oranı %0,87'dir.

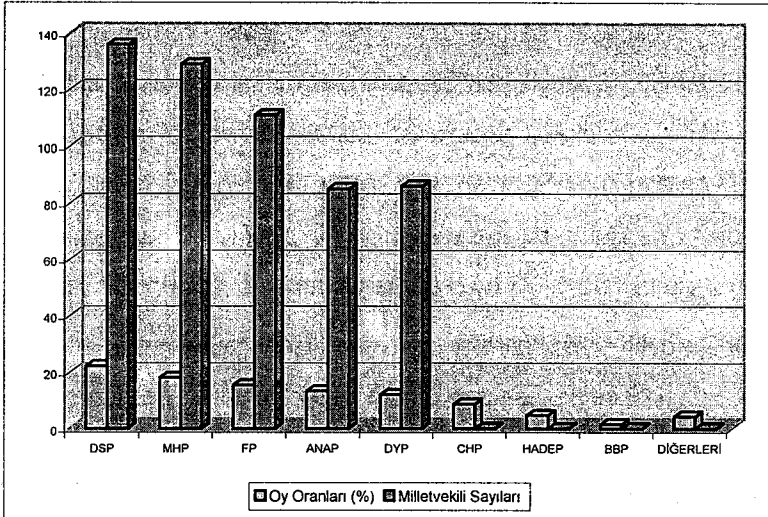
Yukarıdaki Tablo 5'de 18 Nisan 1999 genel seçimlerinde YSK sonuçlarına göre Türkiye'deki siyasi partilerin oy oranları ve çıkardıkları milletvekili sayıları görülmektedir. Parlamentoda temsil edilen siyasi partiler ile parlamento dışında kalan siyasi partilerin aldıkları oy oranları ve çıkardıkları milletvekili sayılarının genel olarak Türk Eğitim sistemindeki problemleri değerlendirmeleri açısından bakıldığı zaman genellikle siyasi partilerin çok fazla Anayasanın, Milli Eğitimin genel amaçlarının ve Milli Eğitimin Temel İlkelerinin ortaya koymuş olduğu hususlarda dikkatli olmadıkları görülecektir. Siyasi partiler genellikle programlarında okulöncesi eğitime, ortaöğretime, yaygın eğitime, özel eğitime, yabancı dil eğitimine, öğretmen problemlerine ve din eğitimine çok fazla yer vermedikleri görülecektir. Bunun yanında ister parlamento içerisinde olsun ister parlamento dışında olsun siyasi partilerin tamamı; eğitimin amacına, yükseköğretime, ve eğitimde fırsat eşitliğine ilişkin olarak programlarında yer vermişlerdir. Ancak; programın belirlenmesinde etkin olan faktörler parlamento temsil edilip-edilmemeye göre farklılık göstermemiştir. Ayrıca, siyasi partiler soldan sağa sıralandığı zamanda bu programların belirlenmesinde herhangi bir fark belirgin olarak ortaya çıkmamıştır. Eğer; Milli Eğitimin Temel ilkelerini ölçüt olarak alırsak siyasi partilerin programlarına yansımaları arasında önemli farklılıkların varolduğu görülecektir. Örneğin; hiçbir parti programında karma eğitim ilkesine yer vermemiştir. Genellikle fırsat ve imkan eşitliği ilkesi bütün partiler tarafından programlarına alınmıştır. Atatürk İnkılap ve İlkeleri ve Atatürk Milliyetçiliği ilkesi MHP, ANAP, DYP ve CHP tarafından programlarına alınmıştır. Milli Eğitimin "demokrasi eğitimi ilkesi" yine bütün siyasi partiler tarafından programlarına alınmıştır. Milli Eğitimin temel ilkelerinden 13. Olan "okul ve ailenin işbirliği" ilkesi yine hiçbir siyasi parti tarafından programlarına alınmamıştır.

Şekil 1: 1999 Milletvekili Genel Seçimlerine Katılan Siyasi Partilerin Aldıkları Oy Oranları (%)

Tablo 6: Araştırmaya Konu Olan Partilerin İdeolojik Olarak Soldan Sağa Sıralanışı

Siyasi Parti	Aldığı Oy	Çıkardığı Milletvekili Sayısı
HADEP	4.7	-
CHP	8.7	-
DSP	22.2	136
ANAP	13.2	85
DYP	12	86
MHP	18	129
BBP	1.5	-
FP	15.4	111
Others	4,3	3

Şekil 2: Siyasi Partilerin Aldıkları Oy Oranları ve Çıkardıkları Milletvekili Sayıları

Tablo 6'da görüldüğü gibi siyasi partiler ideolojik olarak soldan sağa sıralandığı zaman HADEP ve CHP'nin milletvekili çıkaramadıkları, DSP, ANAP, DYP,

MHP ve FP'nin milletvekili çıkardıkları görülmektedir. Ayrıca BBP'da parlamentoya temsilci gönderememiştir. Bu partilerden Sosyal Demokrat olarak sadece DSP %22.2 oy oranı ile 136 milletvekilini parlamentoya sokabilmiştir. Geri kalan milletvekillerinin tamamı sağ partiler tarafından paylaşılmıştır.

Soldan sağa ideolojik olarak sıralanan Siyasi partilerin kuruluş tarihlerini ve program kabul tarihlerine baktığımız zaman şu şekilde bir tablo karşımıza çıkmaktadır:

Tablo 7: Siyasi Partilerin Kuruluş ve Program Kabul Tarihleri

Siyasi Partiler	Kuruluş Tarihi	Program Kabul Tarihi
HADEP	1994	1994
CHP	1923	1994
DSP	1985	1991
ANAP	1983	1983
DYP	1983	1990
MHP	1969	1994
BBP	1993	1993
FP	1997	1998

Türkiye'deki siyasi partiler tablo 7'de incelendiği zaman görülmektedir ki hem kuruluş tarihleri itibariyle hem de parti programlarının kabul tarihleri itibariyle çok fazla köklü geleneklere sahip olan partiler değildir. Parlamentoda bugün sadece MHP en eski kurulmuş olan parti sıfatını taşıırken parlamento dışında kalan CHP ise Türkiye'de Cumhuriyetle yaşıt olan bir parti konumundadır. Ancak; 18 Nisan 1999 seçimlerinde %8.7 oy oranıyla parlamento dışında kalmıştır.

Türkiye'deki siyasi partiler 18 Nisan 1999 genel seçimlerine girdikleri zaman seçmen kitlelerine aşağıda eğitim programlarının belirlenmesinde etkin olan faktörleri de kapsayan "Genel Parti Programlarını" sunmuşlardır. Bu genel parti programları içerisinde siyasal partiler birbirlerinden farklı argümanları eğitim kısmında kendi siyasal düşünceleri veya ideolojileri çerçevesinde ortaya koymuşlardır. Aşağıdaki tablo 8 parlamento temsil edilen ve parlamento dışında kalan toplam sekiz partinin eğitim programlarından elde edilen ortak eğitim problemlerini ortaya koymaktadır.

Tablo 8: Siyasi Partilerin Argüman Stratejilerini Tanıtma Tablosu

Eğitim Programlarının Belirlenmesinde Etkin Olan Faktörler	Siyasi Partiler								Toplam	%
	DSP	MHP	FP	ANAP	DYP	CHP	HADEP	BBP		
Eğitimin Amacına bakış açısı	1	1	1	1	1	1	1	1	8	100
Okulöncesi Eğitime bakış açısı	1	1	2	2	2	1	2	2	3	38
İlköğretime bakış açısı	1	1	2	1	1	1	2	2	5	63
Ortaöğretime bakış açısı	1	1	2	1	2	1	2	2	4	50
Yükseköğretime bakış açısı	1	1	1	1	1	1	1	1	8	100
Yaygın eğitime bakış açısı	1	2	2	1	1	1	2	2	4	50
Eğitimde Fırsat Eşitliğine bakış açısı	1	1	1	1	1	1	1	1	8	100
Özel Eğitime bakış açısı	1	1	2	2	2	1	2	2	3	38
Yabancı Dil Eğitime bakış açısı	2	1	1	2	2	1	2	1	4	50
Eğitimin Finansmanına bakış açısı	1	1	1	1	1	1	1	1	8	100
Öğretmen Problemine bakış açısı	2	1	1	2	2	1	2	1	4	50
Din Eğitime bakış açısı	2	1	2	2	2	1	2	1	3	38
Bilgisayar Destekli Eğitime	1	1	1	1	2	1	2	2	5	63

bakış açısı									
Toplam	10	12	7	8	6	13	4	7	
%	77	92	54	62	46	100	31	54	

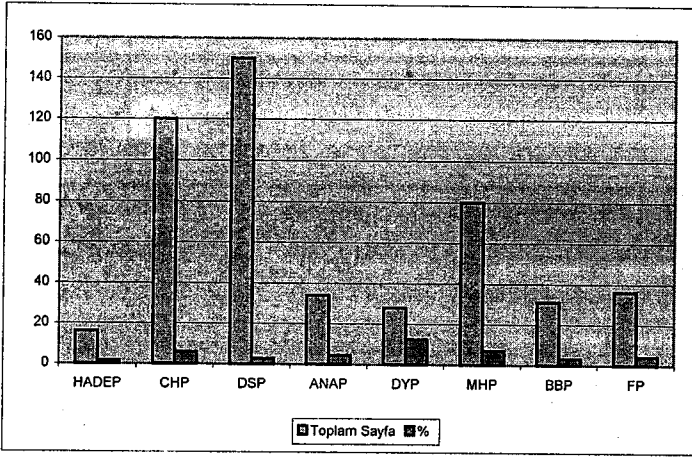
Tablo 8; siyasi partilerin eğitim programlarının belirlenmesindeki etkin olan faktörleri bize sunmaktadır. Önem sırasına göre, eğitim programlarında belirgin olarak bütün siyasi partiler tarafından eğitimin amacının ne olacağını, yükseköğretimdeki problemler, fırsat eşitliği problemi ve eğitimin finansmanının nasıl karşılanacağı sorusu etken faktörler olarak ortaya çıkmıştır. Daha sonra, öğretimde kullanılan çağdaş teknoloji olan Bilgisayar Destekli Eğitim, ve Temel Eğitim partilerin eğitim programlarındaki ikinci öncelikli öneme sahip olan etken unsurlar olmuşlardır. Siyasi partiler eğitim programlarında en az "din eğitime", "özel eğitim" ve "okulöncesi eğitime" etken faktörler olarak yer vermişlerdir.

Siyasi partiler açısından tek tek eğitim programların belirlenmesinde etkin olan faktörler değerlendirildiğinde; DSP'nin, hemen hemen etkin olan faktörlerden %77'sine programında yer verildiği görülmektedir. MHP programında %92 düzeyinde programların belirlenmesinde etkin olan faktörlere yer vermiştir. FP ise programında %54 olarak eğitim problemlerinin tespit edilmesinde etkin olan faktörlere yer vermiştir. ANAP programında %62, DYP %46, BBP %54 ve HADEP %31 düzeyinde eğitim programlarının belirlenmesinde etkin olan unsurlara yer verirken sadece CHP bütün etkin olan faktörlere programında geniş bir şekilde yer vermiştir.

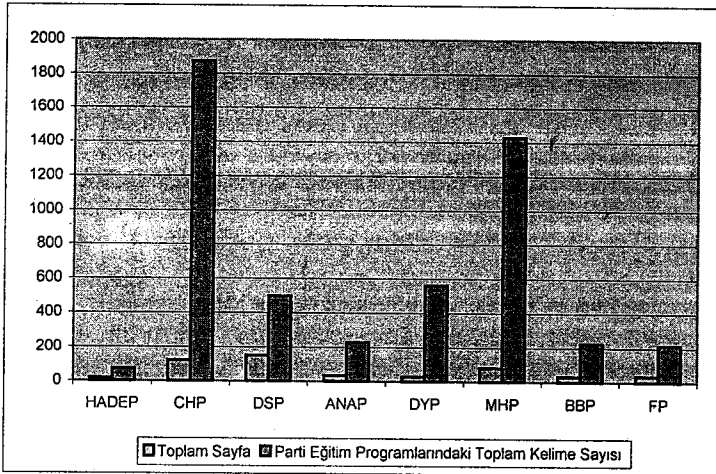
Tablo 9: Parti programlarının toplam metni ve eğitime ayırdıkları metin (%)

Siyasi Partiler	Toplam Sayfa	Eğitime Ayrılan Sayfa	%	Parti Eğitim Programlarındaki Toplam Kelime Sayısı
HADEP	16	I paragraf	1,56	72
CHP	120	7 sayfa	5,8	1872
DSP	150	4 sayfa	2,7	498
ANAP	34	1.5 sayfa	4,4	230
DYP	28	3.5 sayfa	12,5	559
MHP	80	5.5 sayfa	6,9	1428

BBP	31	1 sayfa	3,2	226
FP	36	1.5 sayfa	4,1	216

Şekil 3: Siyasi Partilerin Parti Programlarında Eğitim

Şekil 4: Siyasi Parti Metinlerinde Eğitim ile ilgili sayfa-kelime oranı

Türkiye'deki siyasi partilerin parti programlarındaki eğitime ayırdıkları yer hem yüzde olarak hem de kullandıkları kelime sayısı olarak yukarıdaki gibi çıkartılmıştır. Bu durumda en fazla programında eğitime yer ayıran parti 1872 kelime ile CHP'dir. Onu 1428 kelime ile MHP takip etmektedir. En sonda ise 216 kelime ile FP ve 72 kelime ile HADEP programlarında eğitime yer vermişlerdir.

İdeolojik olarak Türkiye'deki partilerin soldan sağa sıralanmasıyla eğitime verdikleri önem arasında içerik analizi açısından herhangi bir ilişkinin görülmediği ortaya çıkmıştır. Çünkü, parlamento dışında kalan CHP eğitime en fazla yer ayırırken parlamentoya üçüncü parti olarak giren FP ise en az ayıran partilerden birisi olmuştur.

Siyasi Partilerin Soldan Sağa Doğru Parti Programlarında Eğitime Ayırdıkları Sayfa, Yüzde ve Kelime Sayıları yukarıdaki her iki tabloda da ifade edilmiştir. Ancak, yüzdeler çok fazla gerçekçi değildir. Çünkü; partilerin toplam program sayfaları birbirinden çok farklıdır. Örneğin, DSP 150 sayfalık parti programında dört sayfalık eğitime yer ayırırken bu oran %2.7 olarak tespit edilmiş, öbür taraftan DYP 27 sayfalık toplam parti programında 3.5 sayfa ayırmak suretiyle %12.5'luk bir oranı yakalamıştır.

Siyasi partiler soldan sağa ele alındıklarında programlarında özellikle şu noktaları vurguladıkları görülmektedir.

1. HADEP: Parti programını daha çok kendi ideoloji çerçevesinde ele alarak genel başlıklar yerine maddeler halinde ifade etmiştir. Eğitime sadece demokratikleşme temelinde, devlet ve toplum ilişkisinin bir sonucu olarak programında bir paragraf olarak yer vermiştir.
2. CHP: Parti programını "Yeni Hedefler ve Yeni Türkiye" başlığında çok geniş bir şekilde vermiştir. Genel program içerisinde eğitimi sosyal politikalar başlığı altında ele alarak maddeleştirmek suretiyle her bir problemi ortaya koymuş, problemin geçmişini ve bugününü ifade eder gelecekte neler yapılabileceğini somut olarak ifade etmiştir.
3. DSP: parti programını çok geniş olarak tutmuş, toplam 150 sayfalık programında eğitime dört sayfalık yer ayırmıştır. İnsan ve toplum başlığı altında eğitim kültür ve sanat alt başlıkları ile birlikte değerlendirmiştir.
4. ANAP: Parti programını 34 sayfa ile sınırlandırmıştır. Eğitimi sosyal politika ana başlığı altında 21. Maddede "eğitim ve öğretim" olarak vermiştir. Toplam 1.5 sayfa yer ayırmıştır. Daha çok liberal ekonominin prensipleri çerçevesinde eğitimi değerlendirmiştir.
5. DYP: Parti programında genel olarak konuları maddeleştirmiştir. Toplam 28 sayfalık parti programının 3.5 sayfasını "sosyal politikalar" başlığı altında, 38. , 39. , 40. ve 41. Maddeler olarak eğitime ayırmıştır. DYP ANAP gibi programında eğitimi yarı liberal yarı milliyetçi muhafazakar söylemlerle eğitime bakış açısını ortaya koymuştur.
6. MHP: Parti programı toplam 80 sayfadan oluşmaktadır. Bu toplam 80 sayfanın 5.5 sayfasını "milli eğitim, kültür ve gençlik politikası" ana başlığı altında eğitime ayırmıştır. MHP ideolojisine uygun olarak

programında "milliyetçi ve muhafazakar" söylemler çerçevesinde eğitimi değerlendirmiştir.

7. BBP: 31 sayfalık toplam genel parti programında 1 sayfasını eğitime ayırmıştır. Eğitimdeki sorunları soyut ifadelerle ortaya koymuş ve MHP ile nicelik olarak uygunluk sağlanamasa da nitelik olarak hemen hemen aynı şeyleri ifade ettikleri görülmüştür. BBP programında eğitime yer verirken en ilgi çekici nokta olarak "eğitimin GSMH içindeki payının %25'e çıkartılacağı" ifade etmiştir.
8. FP: Toplam 36 sayfalık parti programından 1.5 sayfasını "sosyal politikalar" ana başlığı altında eğitime ayırmıştır. FP programında mümkün olduğu kadar somut ifadeler kullanmaktan kaçınmıştır. Örneğin; ideolojisinin kendisine yüklediği fonksiyonun tam tersine "din eğitimi" ile ilgili herhangi bir ifadeyi direkt olarak kullanmamış daha çok sosyal demokrat partilerin ideolojik formatları içerisinde yer alan "düşünce özgürlüğü, ifade etme özgürlüğü" gibi ifadeleri kullanarak dolaylı olarak ifade etmeyi yeğlemiştir.

Soldan sağa siyasal partilerin programları genel olarak değerlendirildiğinde en geniş kapsamlı olarak DSP'nin programının olduğu görülür. Toplam 150 sayfalık programında DSP eğitime 4 sayfalık bir yer ayırmıştır. Eğitime ayırdığı kısım toplamın %2,7'sidir. DSP eğitime programlarına ilişkin toplam 498 kelime ile perspektiflerini ortaya koymuştur. DSP'nin 18 Nisan 1999 seçimlerinde %22.2 almış olduğu oy düşünülürse eğitim programına verdiği önemin düşük olduğu ifade edilebilir. DSP ana hatlarıyla sosyal demokrat partilerin asgari müştereklerini eğitim alanında programına taşıyamamıştır. Örneğin, üniversite özerkliğine çok az yer vermiştir. Bugün iktidar partisi olan DSP Türkiye'nin en önemli problemlerinden birisi olan eğitimin nasıl finanse edileceğini programında ifade etmemiştir.

CHP, DSP'den sonra parti programını en geniş tutan ikinci partidir. Toplam 120 sayfalık genel parti programını n 7 sayfasını yani %5,8'ini eğitime ayırmıştır. Parti programında eğitime ilişkin toplam 1872 kelime kullanmıştır. Bu şekli ile parlamento dışında kalan CHP hemen hemen Türkiye'deki eğitime ilişkin problemlerin tamamına programında yer vermiştir. CHP özellikle ideolojisine uygun olarak baştan üniversitelerde özerklik, fırsat eşitliği, bölgeler arası dengesizlik öğretmen ücret ve örgütlenmeleri, Atatürkçü, laik ve çağdaş bireyler yetiştirme, demokrasi eğitimi, yerel yönetimlerin öngün eğitime katkısı gibi konularda diğer siyasal partilerden farklı olarak çok detaylı verileri programına yerleştirmiştir.

MHP, üçüncü sırada en fazla parti programını geniş tutan siyasal partidir. Toplam 80 sayfalık parti programının 5.5 sayfasını yani %6.9'unu Türkiye'nin eğitim problemlerine ilişkin bakış açılarını ortaya koyacak şekilde yer vermiştir. 18 Nisan 1999 seçimleriyle parlamentoda %18'lik oy oranı ile ikinci parti konumunda

temsil edilen MHP CHP'den sonra içerik olarak en fazla eğitime yer ayıran parti konumundadır. Parti programında toplam 1428 kelime ile eğitim problemlerini irdelemiştir. Hemen hemen Türkiye'deki eğitim problemlerinin tamamına yakınında görüş ve düşüncelerini ideolojisine uygun bir şekilde programında yer vermiştir. Programında özellikle eğitimin amacının kültürü aktarmak ve milli insan tipi yetiştirmek, ilköğretimde din eğitiminin zorunlu olmasını sağlamak, yabancı dil eğitimine karşı çıkmak, öğretmen yetiştirme probleminin sadece bugünü geleceği de etkileyeceğini ifade etmek ve özel eğitime de bakış açısında üstün zekalıların eğitimi bütün diğer partilerden farklı olarak değerlendiren bir eğitim programını ortaya koymuştur. Elbette ideolojik açıdan merkezin sağında yer alan MHP kendi görüş ve düşüncelerine uygun bir eğitim programını parti programına yansıtmıştır.

FP, MHP'den sonra parti programı en geniş olan dördüncü parti konumundadır. 36 sayfalık parti programında FP eğitime 1.5 sayfa ayırmıştır yani toplam parti programının %4.1'i Türkiye'nin eğitim problemlerini ele almaktadır. Eğitim programındaki toplam kelime sayısı 216'dır. Bu açıdan diğer partilerle değerlendirildiğinde HADEP'den sonra en az eğitime yer ayıran (kelime olarak) parti konumundadır. 18 nisan 1999 seçimlerinde %15.4 oy oranı ile 111 milletvekili sokan FP ideolojik olarak Türkiye'deki siyasal partiler içerisinde merkezin en sağında yer almaktadır. Bu çerçevede FP'nin parti programında eğitimi değerlendirdiğimiz zaman aldığı oy ve eğitime verdiği önem arasında bir toplumsal çelişkinin var olduğu görülür. FP de diğer sağ partiler gibi öncelikli olarak milli insan tipi yetiştirmeyi eğitimin amacı olarak kabul etmiş, ancak diğer sağ partilerden farklı olarak demokrasiyi özümsemiş hür düşünmeli bireyler yetiştirmeyi de sol partiler gibi programına eğitimin amacı olarak koymuştur. Yine ideolojisinin tam tersine özel sektörün eğitimde önemli bir rol oynaması gerektiğini ifade etmiştir. Kısacası FP programına kamuoyundaki görüntüsünü yansıtmamıştır ve özellikle din eğitim ve İHL konusunda hiçbir ifade kullanmamıştır.

ANAP, FP'den sonra parti programında eğitime en fazla yer ayıran beşinci parti konumundadır. Toplam 34 sayfalık parti programının 1.5 sayfasını eğitime ayırmıştır. Yani %4.4'ünü eğitime ayırarak toplam 230 kelime ile Türkiye'nin eğitim problemlerini parti programına yansıtmıştır. ANAP 1983 yılından bu tarafa birçok defa hükümet olmuş ve halende koalisyon ortağı olarak bu görevini yerine getirmektedir. Ancak, 1983 yılında Türkiye'de değişim rüzgarlarının esmesini sağlayan ANAP bugün geldiği nokta itibarıyla değişimin en önemli aracı olan eğitimine çok fazla genel parti politikalarına uygun olarak yer vermediği gözlenmektedir. ANAP parti programında ağırlıklı olarak eğitimin amacını diğer sağ partilerde olduğu gibi toplumsal değerleri genç kuşaklara aktarmak olarak ele almış, bunun yanında liberal parti politikalarında hem genel parti programına hem de özel olarak eğitime yansıtmıştır. Örneğin; eğitimin bir diğer amacının iktisadi ve içtimai kalkınmayı sağlayacak insan gücü potansiyelini

yetiştirmek olarak ortaya koymuştur. Bu şekli ile merkezde yer alan DYP ile büyük bir benzerlik göstermektedir. Eğitimde fırsat eşitliği, yüksek öğretim, ortaöğretim ve okulöncesi eğitim gibi son derece Türkiye için hayati önem taşıyan eğitim problemlerine ilişkin olarak programında herhangi bir ifade kullanmamıştır.

BBP ANAP'den sonra en geniş parti programına sahip olan altıncı parti durumundadır. Toplam 31 sayfalık parti programınının 1 sayfasını eğitim politikalarına ayırmıştır. Yani %3.2'lik eğitim programını 226 kelime ile ifade etmiştir. BBP ideolojik olarak MHP'ye çok yakın bir parti konumundadır. Hatta denilebilir ki, FP ile MNP arasında yer almaktadır. BBP genel olarak parti programında MHP'nin ortaya koyduğu eğitim politikalarının özetini programına almıştır. MHP'den en önemli farkı toplam GSMH'dan eğitime ayrılan bütçe miktarınının 2.90'lardan %25'lere çıkaracağını ifade etmiş olmasıdır. Programında din eğitimi düşünme ve inanç hürriyeti ile eşdeğer olarak ifade etmiştir.

DYP, BBP'tan sonra en geniş parti programına sahip olan yedinci parti konumundadır. Toplam 28 sayfalık parti programınının 3.5 sayfasını eğitime ayırmıştır. Yani %12.5'luk eğitim programında 559 kelime ile partinin eğitim politikaları ortaya konmuştur. Bu verilerle DYP küçük hacimli programının içerisinde % olarak eğitime en fazla yer ayıran parti konumundadır. Ayrıca toplam kullandığı kelime sayısı itibarıyla de CHP ve MHP'den sonra üçüncü sıradadır. DYP'nin parti programında diğer merkez sağ partilerde olduğu gibi benzer Türkiye'nin eğitim problemleri ele alınmıştır. Diğer merkez sağ partilerden en önemli farklılığı seçmen kitlesinin büyük bir kısmının kırsal kesimde olmasından dolayı bölgeler arası dengesizlik yerine köy-kent ayrımına ve bundan kaynaklanan fırsat eşitliği konusuna değinmiştir. Yine diğer partilerden farklı olarak üniversitelerde gece öğretiminin aktırılmasını talep etmiştir. ANAP gibi liberal politikalara sahip olduğundan dolayı eğitim problemlerinin büyük bir kısmına iktisadi açıdan yaklaşmıştır. Halbuki sol partiler evrensel açıdan yaklaşırken merkezin sağındaki partilerde toplumsal açıdan yaklaşmışlardır.

HADEP, DYP'den sonra en geniş parti programına sahip olan sekizinci ve son parti konumundadır. Toplam 16 sayfalık parti programında eğitime %1,56'lık yani bir paragraflık yer ayırmıştır. Eğitimle ilgili Türkiye'nin problemlerini 72 kelimeyle ifade etmeye çalışmıştır. Elbette bu kadar düşük hacimli bir parti programı içerisindeki eğitimin de o derece düşük olması tabiidir. HADEP parti programında diğer partilerden farklı olarak herhangi bir konuyu ifade etmemiştir. En dikkate değer eğitim hakkındaki açıklamaları bölgeler arası dengesizliğin varolduğu ve bunun giderilmesini soyut kelimelerle ifade etmesidir.

Soldan sağa doğru siyasi parti programlarında eğitim metinlerini analiz ederken tablo 8 ile elde edilen argüman stratejileri tanıma tablosundan faydalanarak eğitim programlarını belirlemedeki her bir etkin olan faktörün değerlendirilmesi ise ana başlıkları ile aşağıdaki gibidir.

1. Eğitimin Amacına İlişkin Bakış Açılarının Değerlendirilmesi

Bu tespit edilen onuç temel konudan bir tanesi eğitimin amacının partilere göre neler olduğu noktasındadır. HADEP programında eğitimin amacını tek cümleyle ifade etmiştir. Yani eğitimin amacı HADEP'ye göre "özgürce düşünebilen, kişilikli insan yaratabilmelidir". CHP ise eğitimin amacına yarım sayfalık geniş bir yer ayırmıştır. Eğitimin amacını "Atatürkçü, çağdaş, laik bireyler yetiştirmek, hoşgörülü, evrensel değerleri kucaklayıcı, ulusal kültür bütünlüğü içinde farklı kültürleri geliştirmeyi, uzmanlaşma ve toplumsal görev bölümünün tek yönlü insan tipini önleyici bireyler yetiştirmeyi, değişim ve yenileşmenin kişiliğini ve yeteneklerini özgürce gelişme aracı olarak eğitime fonksiyonlar yüklemektedir. DSP ise eğitimin amacını bir paragrafta açıklayarak "kişiliği, özgür düşünceyi, demokratik davranış ve katılımı, araştırmacı ve yaratıcı, yapıcı ve üretken bireyler yetişkinler olarak eğitimin amacını" belirtmiştir. ANAP ise eğitiminin amacını iki paragraf içinde yer vermiştir; bunlar "kültürün aktarıcısı olarak eğitimin fonksiyonunu vurgulama ile Atatürk ilke ve inkılaplara bağlı bireyler yetiştirme, medeni birer insan olarak çocukları yetiştirmeyi eğitimin amacı olarak saymıştır. DYP ise eğitimin amacını bir buçuk sayfa olarak ifade ederek öncelikle Türkiye'nin bir numaralı meselesi olarak ele almış ve buna göre amacının neler olduğunu ifade etmiştir. Eğitimin amacı, hür, kişiliğine sahip, doğru düşünen, ekonomik kararlara katılabilecek bilgi donanımına sahip bireyler yetiştirmek olarak ifade etmiştir. İnsan gücü ihtiyaçlarına cevap veren, bireyi meslek sahibi yapan, vatandaşlık ve demokrasi eğitimini sunabilen, milliyetçi, laik, hürriyetçi, medeniyetçi ve ileri fikirlerin bireylerin itikal ettirilmesini eğitimin amacı olarak görmektedir. MHP ise eğitimin amacına 1.5 sayfalık geniş bir yer ayırmıştır. Kısaca; milli ve manevi değerlere bağlı, maddi ve manevi kalkınmayı sağlayacak insan tipi yetiştirme olarak eğitimin amacını ifade etmiştir. Bu insan tipini meydana getirebilmek için birincisi değerlere bağlı milletini yüceltmeyi ülkü olarak benimsemiş, şahsiyetli, milliyetçi, ülkücü, Müslüman-Türk aydınları yetiştirmek, ikincisi ise temel bilgi ve becerileri öğrenmiş, akıllı, bilgili, üretici ve ilerici aydınları yetiştirmek gerekmektedir. BBP ise; eğitimin amacını milli ve manevi değerlere sahip, hür düşünceli, ahlaklı, üretken ve yenilikçi nesiller yetiştirmek olarak ifade etmiştir. Ayrıca, eğitim sisteminin milli kültürü aktarmanın yanında, fertlerin kabiliyetlerini ortaya çıkartabilecek bir şekilde düzenlenmesi gerektiğini ifade etmiştir. İki paragrafta BBP eğitimin amacına yer vermiştir. FP ise; programında eğitimin amacını soyut ifadeler ile belirtmiştir ve çok az bir yer vermiştir, amacın tek tip insan yerine fikri hür, vicdani hür, gerçek demokrasiyi algılamış, ulusunu seven ve değerlerine sahip çıkan yüksek ahlaklı barışçı ve hoşgörülü bireyler olarak ifade etmiştir.

Genel olarak eğitimin amacını gerçekleştirmede siyasi partileri soldan sağa doğru baktığımız zaman sol partilerin önceliklerinin demokrasi ve evrensellik ilkelerinin eğitimin amacının temelini oluşturduğu görülürken, liberal partilerin (ANAP ve DYP)daha çok iktisadi ve sosyal kalkınmanın gerçekleşmesinin sağlıklı

bir eğitimin sonucu ve amacının oluşturduğu görülmektedir. Sağ partiler ise amaç olarak yoğunlaştığı nokta ise eğitimin en önemli fonksiyonunun toplumun değer yargıları ile çatışmayan ve ona aktaracak milli insan tiplerini yetiştirmek olarak görülmektedir. Merkez ve merkez etrafında yer alan siyasi partilerin tamamı (MHP, ANAP, DYP ve CHP) eğitimin amaçlarından birisi olarak Atatürkçü, laik, çağdaş bireyler yetiştirmeyi görmektedirler. Eğitimin amaçlarına ilişkin bir diğer benzerlik merkez sağ ve radikal sağ arasında yer alan (MHP, FP ve BBP) siyasi partilerin ortak noktalarından birisi de milli insan tipi yetiştirme noktasında olmasıdır. Liberal veya merkez sağdaki partiler ile merkez sol ve radikal sol arasında kalan partilerin tamamında demokrasiyi özümseme, özgür düşünceli bireyler yetiştirme eğitimin amaçlarındaki ortak paydalarıdır.

2. Örgün Eğitime İlişkin Bakış Açılarının Değerlendirilmesi

Türkiye'deki siyasi partilerin örgün (formal) eğitime ilişkin dört kademedeki benzerlikleri ve farklılıklarını tablo 1 deki siyasi partilerin argüman stratejilerini tanıtmaya tablosu ve daha sonraki tablo 3,4,5, ve 6'dan çıkarttığımız sonuçlar kısaca şu şekildedir: Türkiye'deki siyasi partilerden FP, ANAP, DYP, HADEP ve BBP okulöncesi eğitime, FP, HADEP ve BBP ilköğretime, FP, DYP, HADEP ve BBP ortaöğretime programlarında hiç yer vermemişlerdir. Sadece örgün eğitim kademesinden yükseköğretime ilişkin bütün partilerin programlarında yer verdikleri analizler neticesinde görülmektedir. Okulöncesi eğitime ilişkin, CHP, DSP ve MHP programlarında yer vermişlerdir. Ancak bunların nitelikleri birbirinden farklıdır. DSP ve MHP okulöncesi eğitime çok az bir yer verirken CHP hemen hemen yarım sayfa bir metni programına koymuştur. CHP diğer partilerin tamamından farklı olarak iki noktayı programında gündeme getirmiştir. Bunlardan birincisi okulöncesi eğitimin zorunlu olması, ikincisi ise okulöncesi eğitimde okullaşma oranlarının artırılması için yerel yönetimlerin katkısının yasal düzenlemelerle artırılması gerektiğini ifade etmiştir. DSP ve MHP ise okulöncesi eğitimin finansmanının sağlanması gerektiğini programlarında ifade etmişlerdir. Soldan sağa siyasi partilerin ilköğretime ilişkin olarak programlarında yer verdikleri yoğunluklar birbirinden farklıdır. Özellikle CHP ve MHP ilköğretime geniş bir yer ayırırken hemen hemen programında ilköğretimi işleyen bütün siyasi partiler ilköğretimin zorunlu olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Ancak, ideolojilerine uygun olarak ilköğretimin bütün vatandaşlara ücretsiz olmasını programlarında talep eden iki siyasi parti DSP ve CHP dir. Yine aynı şekilde Tevhid-i tedrisat'ın yani ilköğretimde birliğin sağlanmasını ideolojik bakımdan uyuşmayan, ancak devletçi özellikleri nedeniyle birbirlerine benzeyen MHP ve CHP'Nin programlarında ifade ettikleri tespit edilmiştir. MHP bütün partilerden farklı olarak ilköğretimde din eğitiminin zorunlu ve uygulamalı olması gerektiğini gerekçeleriyle ifade etmiştir. Ortaöğretime ilişkin soldan sağa siyasi partilerin dört tanesi programlarında konulara yer vermişlerdir. En geniş yeri CHP verirken daha sonra MHP ve DSP vermiştir. Ortaöğretimdeki en çok tartışılan konu

ortaöğretimde yabancı dilde eğitim meselesi olmuştur. MHP ve DSP ortaöğretim müfredat programlarının yeniden düzenlenmesinin gerektiğini ifade etmişlerdir. Ancak, yeniden düzenleme gerekçeleri ideolojilerine uygun olarak birbirlerinden farklılık göstermektedir. Yine aynı şekilde ortaöğretimde yabancı dille eğitime MHP ve CHP farklı perspektiflerden değerlendirmişlerdir. MHP'ye göre yabancı dil eğitimi sömürgeciliğin başlangıcını oluşturmakta ve dolayısıyla Türkiye Cumhuriyetinin her türlü iktisadi ve içtimai kalkınmasında bir engel olarak değerlendirilirken CHP tam tersine yabancı dil eğitiminin kontrollü bir şekilde artırılması gerektiğini çağdaş dünya ile bütünleşmenin ve istenilen refah seviyesini yakalamanın yolunun bu eğitim uygulamasından geçtiğini ifade etmiştir. Yükseköğretime ilişkin bütün siyasal partiler programlarında yer vermişlerdir. Ancak bunların oranları birbirlerinden farklıdır. Örneğin, en çok programında yer veren parti CHP iken onu MHP takip etmiştir ve daha sonra da DYP izlemiştir. Bu üç siyasi parti Yükseköğretimi programlarında ana başlıklar şeklinde ele alırken diğer partiler daha soyut ifadelerle yükseköğretimi değerlendirmişlerdir. Türkiye'deki siyasal partilerin hemen hemen büyük bir kısmı üniversitelerin özerk olması gerektiğini ifade ederken, özerklik kavramına birbirlerinden farklı anlamlar yüklemişlerdir. Yine aynı şekilde YÖK konusunda farklı perspektifleri ortaya koymuşlardır. Örneğin; MHP YÖK'ü eleştirirken kaldırılmasına programda yer vermemiş reorganize edileceğini ifade etmiştir. CHP ise YÖK'ün tamamen kaldırılması gerektiğini, antidemokratik olma gerekçeleriyle açıklamıştır. Yükseköğretimin amacı konusunda ideolojik olarak birbirinden farklı olan, ancak mevcut siyasal düzenle problemleri olan partiler ortak paydalar etrafında birleşmişlerdir. Örneğin, FP, CHP, HADEP ve BBP yükseköğretimin amacıyla özgür düşünceli bireyler yetiştirmeyi ortaya koymuşlardır. Fakat, bu partilerin özgür düşünce kavramını algılama şekilleri birbirlerinden farklıdır.

3. Yaygın Eğitime İlişkin Bakış Açılarının Değerlendirilmesi

Siyasal partilerden soldan sağa yaygın eğitime ilişkin CHP, DSP, ANAP ve DYP parti programlarında yer verirken bunların yoğunlukları birbirlerinden farklıdır. DYP, MHP, BBP ve FP yaygın eğitime ilişkin programlarında herhangi bir yer vermemişlerdir. Hiçbir siyasi parti yaygın eğitimin önemi ile ilgili olarak programlarında yer vermezken, sadece CHP halk eğitimi noktasında detaylı olarak programında yer vermiştir. Partilerin bu konudaki bakış açıları birbirinden farklılık göstermektedir. Sadece uzaktan eğitim aracılığı ile yaygın eğitimin yaygınlaştırılması, CHP ve ANAP'nin programlarında ortak payda olarak yer almıştır. Bunun dışında DSP ve DYP yaygın eğitimin fonksiyonlarından birisi olarak değişime uyum sağlamayı ortak payda veya benzerlik olarak ifade etmişlerdir.

Araştırma örneklemini içerisinde yer alan Türkiye'deki hiçbir siyasi parti yaygın eğitim ile örgün eğitim arasındaki ilişkiyi ele almamıştır. Halbuki çağdaş normlarda örgün eğitim belirli bir yaş grubu için fonksiyonel olurken yaygın eğitim

hayatın her döneminde ve özellikle teknolojik yeniliklere uyum sağlamanın aracı olarak önemlidir. Bu konuda sadece soyut ifadelerle DSP ve DYP yaygın eğitimin değişen şartlara uyum sağlamada katkı yapabileceğini belirtmişlerdir.

4. Eğitimde Fırsat Eşitliğine İlişkin Bakış Açılarının Değerlendirilmesi

Soldan sağa siyasi partilere baktığımız zaman bütün partilerin programlarında fırsat eşitliğine yer verdikleri görülmektedir. Ancak yoğunlukları ve perspektifleri birbirinden farklıdır. HADEP, CHP ve DSP gibi sol partiler için fırsat eşitliğinin anlamı bölgeler arası dengesizlik ve köy-kent arasındaki farklardan yoğunlaşırken, özellikle CHP Sosyal demokrat bir partinin fırsat eşitliği konusunda taşıyabileceği bütün hassasiyetleri programında geniş bir şekilde yer vermiştir. Merkez partilerin hemen hemen tamamı (DSP, CHP, ANAP ve DYP) eğitimin devletin görevi ve herkes için eğitim ilkeleri çerçevesinde fırsat eşitliğini değerlendirdikleri görülmektedir. CHP programında tam bir sayfayı fırsat eşitliğine ayırırken diğer sol parti DSP sadece iki paragrafta kısaca konuyu ele almıştır. Marjinal sağ partilerden BBP fırsat eşitliğini düşünce ve inanç hürriyeti olarak değerlendirirken MHP sadece geniş programı içerisinde çok kısa olarak fakir öğrencilere eğitim imkanı verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Eğitimin parasız olmasını fırsat eşitliğini sağlamanın ön şartı olarak kabul eden sol partiler DSP ve CHP programlarında yer vermemişlerdir. DYP seçmen kitlesinin yoğun olduğu köylere yönelik olarak fırsat eşitliğini ele almış ve köy ve kent arasındaki var olan eğitim farkının nitelik ve nicelik olarak ortadan kaldırılacağını ifade etmiştir. CHP diğer partilerden farklı olarak önemli bir kadın seçmen kitlesine yönelik olarak kız çocuklarının okullaşma oranlarının artırılmasının da eğitimde fırsat eşitliğini sağlamanın yollarından birisi olarak ele almıştır. Sol partiler ile sağ partiler arasındaki en önemli fark fırsat eşitliğine sol partilerin daha somut ve daha geniş bir şekilde programlarında yer verirken, sağ partilerin "eğitimde fırsat eşitliği sağlanacaktır" gibi daha soyut ve daha az yer vermeleridir. Bir diğer önemli farda sol partiler fırsat eşitliğine bakış açılarında bireyi ön plana çıkarırken devletin en ön emli fonksiyonu olarak ele alırlarken, sağ partiler iktisadi kalkınma için gerekli olan durumlarda devletin fonksiyonel olacağını ifade etmeleridir.

5. Özel Eğitime İlişkin Bakış Açılarının Değerlendirilmesi

Özel eğitime ilişkin siyasi partilerden sadece üç tanesi programında görüşlerini ifade etmiştir. HADEP, ANAP, DYP, BBP ve FP programlarında özel eğitime ilişkin yer vermezken, CHP, DSP ve MHP programlarında perspektifleri ve yoğunlukları birbirinden farklı olmak üzere yer vermişlerdir. En geniş yeri CHP vermiştir. Onu bir iki paragrafta MHP takip ederken DSP soyut ifadelerle özel eğitime yer vermiştir.

CHP ve DSP özel eğitime muhtaç olanların teknolojik imkanlardan yararlandırılarak fırsat eşitliğinin sağlanması noktalarında birleşirken MHP çok farklı bir noktaya hiçbir partinin programında yer vermediği bir konuyu programına taşımıştır. Sadece özel eğitim denildiği zaman özürülüler ve geri zekalıların eğitiminin değerlendirilmesi yerine üstün zekalılar içinde özel eğitim kurumlarının geliştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. CHP ise geri zekalıların eğitim ile onların toplumun bir parçası olduklarının unutulmaması gerektiğini belirtmiştir.

6. Yabancı Dil Eğitime İlişkin Bakış Açılarının Değerlendirilmesi

Siyasal partilerden DSP, ANAP ve DYP programlarında yabancı dil eğitimi konusunda herhangi bir görüş ortaya koymazken diğer partiler ideolojik boyutlarına göre görüşlerini ortaya koymuşlardır. Özellikle MHP yabancı dil eğitime ilişkin programında geniş bir yer verirken BBP ile iki noktada ortak paydayı paylaşmışlardır. Her ikisi sağın merkezindeki partide yabancı dille eğitime ideolojilerinin kendilerine yüklediği formatlar çerçevesinde karşı çıkmışlardır. Ancak, yabancı dil öğretiminin eğitim döneminde her bireye kazandırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. MHP ayrıca somut bir şekilde Türkiye'deki Yabancı dil eğitim yapan Anadolu liselerinin müfredatlarının Türkçe olacak şekilde yeniden düzenleneceğini ifade etmiştir. CHP ise yabancı dil öğretiminin daha geliştirilmesini ifade ederek sağ partilerin görüşlerinin tam aksine savunmuştur. HADEP ise bütün bunlardan farklı olarak herkesin kendi dilinde eğitim yapabilmesi gerektiğini soyut ifadelerle ortaya koymuştur.

7. Eğitimin Finansmanına İlişkin Bakış Açılarının Değerlendirilmesi

Siyasi partilerin tamamı eğitimin finansmanına ilişkin olarak görüşlerini farklı perspektif ve yoğunlukta ifade etmişlerdir. Ancak siyasi parti programlarında çok fazla somut olarak eğitimin finansmanını nasıl ve ne şekilde karşılanacağına ilişkin olarak görüş beyan edilmemiştir. Sol partiler ve sağ partiler arasında çok fazla benzerlikler olmadığı gibi genelde partiler arasında da benzerlikler yoktur. HADEP, sadece eğitime ayrılan kaynak miktarının artırılması gerektiğini, DSP ve CHP, eğitimin finansmanını sağlanmasını kamu sektörünün görevi olduğunu, ANAP finansmanın hem kamu hem de özel sektör tarafından karşılanması gerektiğini, DYP, biraz daha radikal ve somut olarak vakıfların (STK) eğitimin finansmanına katkı sağlaması için teşvik edilmesi gerektiğini ve yerel yönetimlerle eğitimin finansmanını sağlamada işlevsel olması gerektiğini MHP eğitimin finansmanına katkı sağlaması için vakıfların teşvik edilmesi gerektiğini, BBP ise biraz daha farklı bir yaklaşımla GSMH'dan eğitime ayrılan toplam payın %25'e çıkartılması gerektiğini ve son olarak FP özel sektörün teşvik edilerek eğitimin finansmanının sağlanması gerektiğini ifade etmişlerdir.

8. Öğretmen Problemlerine İlişkin Bakış Açılarının Değerlendirilmesi

Siyasi partilerden beş tanesi öğretmen problemlerine ilişkin programlarında herhangi bir yer vermemişlerdir. Programlarında yer veren CHP, MHP ve BBP birbirlerinden farklı perspektif ve yoğunlukta değerlendirmişlerdir. Özellikle CHP ve MHP farklı kutuplarda olmalarına rağmen öğretmen problemine ilişkin olarak ana başlıklar halinde geniş bir yer vermişlerdir. Her iki partide hemen hemen bir sayfalık bir metni öğretmen problemine ayırmışlardır. BBP ise sadece öğretmen yetiştirmenin önemine değinerek gelecek nesillere kültürü aktarmada öğretmenlerin yetişmelerinin önemli olduğu üzerinde durulmuştur. CHP ve MHP hemen hemen aynı yoğunlukta ancak farklı perspektiflerden öğretmen problemine değinmişlerdir. Ortak noktaları; öğretmenlik mesleğinin önemli olduğu, öğretmenlerin toplumsal statülerinin yükseltilmesi gerektiği ve öğretmen ücret politikalarını yeniden düzenlenmesi noktasındadır. Öğretmen atamaları, öğretmen yetiştirme ve öğretmenlerin hizmetçi eğitimi noktasındaki perspektifleri ise birbirinden farklıdır. MHP öğretmenlik mesleğini kutsal bir meslek olarak değerlendirirken CHP öğretmenlik mesleğinin toplumsal farklılıkları ortadan kaldıran evrensel değerlerin artışı sağlayan bir meslek olarak ifade etmektedirler. CHP ayrıca ideolojisine uygun olarak öğretmen örgütlerini yani sendikaların bir hak olarak emekçi kesime verilmesi gerektiğini programında ifade etmiştir.

9. Din Eğitime İlişkin Bakış Açılarının Değerlendirilmesi

Din eğitime ilişkin olarak soldan sağa sekiz siyasi partiden beş tanesi programlarında yer vermemişlerdir. Üç siyasi parti programında din eğitime ilişkin görüşlerini farklı bakış açıları ve yoğunlukta ifade etmişlerdir. Din eğitime en geniş yeri CHP vermiştir. CHP din eğitiminin isteğe bağlı olması gerektiğini ve mutlaka tevhid-i tedrisat kanununa aykırı olmaması gerektiğini, İHL'lerin çok amaçlı okullar kapsamı içerisine alınarak eğitim dışı fonksiyonlarının bertaraf edilmesi gerektiğini ve özel din eğitimi almak isteyenlerin kamunun denetim ve kontrolü altında alabileceğini ifade etmiştir. MHP ise din eğitiminin ilkokullarda zorunlu ve uygulamalı olması gerektiğini ifade ederken aynı ideolojik kutup içerisinde yer alan BBP din eğitimi düşünce ve inanç hürriyetinin gereği olarak değerlendirmiştir. Din eğitime programlarında yer veren partilerin ortak bir paydaları veya benzerlikleri söz konusu değildir.

10. Bilgisayar Destekli Eğitime İlişkin Bakış Açılarının Değerlendirilmesi

Siyasi partilerden bilgisayar destekli eğitime soldan sağa HADEP, DYP ve BBP programlarında bilgisayar destekli eğitime yer vermezlerken ANAP ve CHP çağdaş eğitim teknolojisi olarak bilgisayarların eğitimin her kademesinde kullanılması gerektiğini, DSP ve FP teknolojinin önemi üzerinde durarak çağdaş

bir teknoloji olarak bilgisayarların eğitimin her kademesinde kullanılması gerektiğini vurgulamış, MHP ise bütün siyasi partilerden farklı olarak bilgisayar destekli eğitimin ülkenin iktisadi ve içtimai kalkınması için gerekli olduğunu, ancak Türkiye’de demode bilgisayar teknolojisinin kullanıldığını, mikro bilgisayarlar üretebilecek bir Türkiye’de bilgisayar destekli eğitimin mutlaka desteklenmesi gerektiğini programında en geniş şekilde ifade etmiştir.

Sonuç ve Değerlendirme

Bu bölümde Content analizi metodu ile çözümlenmeye çalıştığımız Türkiye’deki siyasal partilerin genel parti programlarındaki eğitim bölümü ile ilgili olarak genel bir değerlendirme aşığıdaki gibidir.

Türkiye’deki siyasal parti programları genellikle özel ölçekli değildir. Çünkü; siyasal partiler 1982 Anayasasının 42. Maddesine, 1973 tarih ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununa bağlı olan hem eğitimin genel ve özel amaçlarını hem de Milli Eğitimin temel ilkelerini yansıtmaya açısından genel bir yapıyı arz etmektedir. Bu noktada siyasal partiler ister soldan sağa olsun ister aldıkları oy oranı ve parlamentoda temsil edilme oranları olsun programların özel ölçekli olmasını sağlayamamıştır.

Araştırmamızda siyasal partilerin anlamlı olabilmesi için soldan sağa doğru ideolojik olarak sıraladığımız halde elde ettiğimiz sonuçlar siyasi partilerin eğitime bakış açıları çok fazla ideolojik orijinleri ile örtüşmediğini göstermiştir. Bu açıdan partiler arasındaki benzerlikler ve farklılıklar soldan sağa ideolojik sıralanmadan ziyade karmaşık bir yapı arz etmektedir. Bazen siyasal yelpazenin en solunda olan parti ile en sağında olan parti eğitime ilişkin problemlerin tespit ve çözümünde ortak payda etrafında birleşebilmektedirler ve ya dünya görüşü birbirinden kesinlikle farklı olmayan, hedefe ulaşmada ki metotları veya seçmen kitlesine sundukları mesajlar arasında hiçbir fark olmayan siyasal partilerin parti programlarındaki eğitim olgusuna bakış açılarının birbirinden son derece zıt oldukları tespit edilmiştir.

Siyasal partiler hem 18 Nisan 1999 seçimlerindeki almış oldukları oy oranları itibariyle hem de kuruluş tarihleri itibariyle parti programlarında eğitim problemine ayırmış oldukları miktar da birbirinden farklılıklar göstermektedir. Gerçi araştırmamıza konu olan partilerden parlamento dışında kalan CHP ile ikinci sırada parlamentoda temsil edilen MHP kuruluş tarihleri mevcut siyasal yapıdaki en eski olan iki partidir ve bunların eğitime ayırdıkları toplam metin ve metin içerisinde kullanılan kelime sayıları bütün siyasal partilerden daha fazladır. Siyasal partiler sayfa sayısı olarak eğitime ayırdıkları miktar ile kullandıkları kelime sayıları arasında da oransal olarak farklılıklar vardır.

18 Nisan 1999 seçim sonuçları ve ideolojik orijinleri açısından siyasal partilerin eğitim problemlerine ilişkin çözüm önerileri de farklılıklar göstermektedir.

Örneğin, FP siyasal yelpazenin en sağında yer alan radikal bir parti konumunda iken ideolojik orijininin kendisine yüklemiş olduğu “din eğitimi ve ona bağlı tevhidi tedrisat veya milli eğitimin temel ilkelerinden olan laiklik ilkesi” ile ilgili hiçbir soyut veya somut ifadeye parti programında yer vermemiştir. Bir diğer örnek, eğitimin finansmanı noktasında araştırmamıza konu olan siyasal partilerden 18 Nisan 1999 seçimlerinde en az oy alan BBP en ilginç öneriyi parti programına almıştır. Ancak hem dünya şartlarında hem Türkiye şartlarında eğitime ayrılan kaynak miktarının %2,70’den %25’e çıkarılmasını ifade ederek mümkün olmayan bir öneri getirmiştir.

Partilerin eğitim politikaları da tıpkı gündelik politikaları gibi az çok parti tabanının görüşlerinin yansıtıken, gerçekte uygulamada, bu partiler iktidarda olsalar bile, asla gerçekleşmemektedir. İktidardan önce seçim vaadinde yapacaklarını sayan partiler, iktidarı ele geçirince MEB gibi uygulama alanlarında yada üst konum olan başbakanlıkta temelde yatırım gerektirmeyen basit konuları da uygulamayı ihmal etmektedirler. HADEP ve BBP hariç tüm partiler iktidarda tek başına yada koalisyonlarla hizmet verdiler. Seçim vaatleri ve parti politikaları ile hizmetleri karşılaştırılınca sonuç somut olarak anlaşılacaktır.

Her parti eğitimin milli bir mesele olduğunu, bu konunun daima partiler üstü kalması gerektiğini vurgularken diğer yandan her parti kendisine göre doğru sayılabilecek kavramları da sisteme dayatmaya çalışıyor. Örneğin CHP laik eğitimin üzerinde duruyor, HADEP ise Kürtçe eğitimin, bunlar ciddi manada eğitimin ötesine taşıyor. Hiçbir parti ulaşılmaması gereken nihai nokta olan bilimsel eğitime tüm Türk insanlarının nasıl kavuşacağını, bunun mali kaynaklarını nereden sağlayacağını sorgulamıyor.

Eğitim politikası konusunda, en hazırlıklı parti MHP okul öncesi eğitimden, orta öğretime, mesleki eğitimden din eğitimine kadar geniş bir yelpazede hazırlıklara sahiptir. Somut hazırlık açısından DYP de bilimsel hazırlıklarını tamamlamış, bu konuda en hazırlıksız iki parti ise ANAP ve DSP gerek seçim beyannameleri gerekse parti yayınlarında bu konu çoğu zaman yer almıyor. Hatta ANAP Genel Merkezinde konuyla ilgili tek bir sayfa doküman bulunmuyor. DSP’de ise dikkate değer konu ise eğitime ayrılan yerin 1987, 1991, 1999 seçim beyannamelerinde yıl ve yıl azalıyor olması. İşin ilginç yanı ise 55. Hükümette bu partilerin Türkiye Cumhuriyeti’nin en önemli reformunun uygulamasını başlatmış olmalarıdır.

Tüm partiler, okul öncesi eğitime önem verilmesi ve sistemleştirilmesi, HADEP hariç Türkçe’nin öğretiminin ve kullanımının daha etkin ve iyi hale getirilmesini, özel okulların tüm eğitim seviyelerinde teşvik edilmesini, meslek ve teknik öğretime önem verilmesini, seçmeli derslerin çeşitlendirilmesini, çok programlı liseler kurulmasını, bilgisayar teknolojik donanımların eğitimin her alanında kullanılmasını, okul kitaplarında yenilemeye gidilmesini, YÖK’ün yeniden düzenlenmesini, öğrencilere burs verilmesini, üniversite sınavının kaldırılmasını,

öğretmenlerin özlük haklarının düzenlenmesini savunmakta ve seçim bildirgelerinde yer vermektedirler.

Bazı partilerin yeni sayılabilecek projeleri ise şöyledir; MHP eğitimin yılda 200 gün olması, PARDÜN projesi kapsamında yurtdışına eğitim için kaçan insan ve maddi varlıkların önlemek için paralı devlet üniversiteleri kurulmasını, okul öncesi eğitimle ilk öğretiminin birleştirilerek 1+8 şeklinde dokuz yıllık eğitimden geçilmesini savunmaktadır. FP, din kültürü ve ahlak bilgisi hariç İslam dinine ait seçmeli dersler konulmasını, DSP liselerin üniversiteler gibi büyük kaANAP üslerde olmasını, DYP merkezi yerlerdeki liselerin satılarak yada özelleştirilmesini bununla kaANAPus liseleri kurulmasını, MHP-DYP-ANAP ise eğitimin süresinin 12 yıla çıkarılmasını savunmaktadır.

Sonuç olarak eğitimdeki politikalar her ne olursa olsun Türkiye’de nicel ve nitel bakımdan gelişmiş eğitim, ancak ekonomideki gelişmişliğe ve ülkenin kalkınmışlığına bağlıdır. Türkiye’nin bu eğitim sistemi ile bilgi toplumunu yakalaması şu aşamada mümkün görünmemektedir.

KAYNAKÇA

Akyol, A. (1996) Milli Egemenliğin 75. Cumhuriyetimizin 72. Yıldönümünde Milli Eğitim Açısından Sosyal ve Siyasal Durumumuz, **Yeni Türkiye Dergisi Özel Sayısı**, (169-183) Ankara

Anavatan Partisi Programı (1983)

Ayaz, N. (1996) Türk Milli Eğitim Sistemi, Sorunlar, Çözüm Önerileri, **Yeni Türkiye Dergisi Eğitim Özel Sayısı**, (90-96) Ankara

Balcı Bucak, E. (1993) **Türkiye'de Eğitim Politikaları ve Siyasal Parti Ödülleri**, Adım Yayıncılık, Ankara

Başaran, İ.E. (1977) **Eğitime Giriş**, Bilim Matbaası, Ankara

Başaran, İ.E. (1994) **Türk Eğitim Sistemi**, Ankara

Bolak, A.A. (1996) Vakıflar ve Eğitim-;Öğretim, **Yeni Türkiye Dergisi Eğitim Özel Sayısı**, (247-253) Ankara

Büyük Birlik Partisi Programı (1993)

Cumhuriyet Halk Partisi Programı (1994), **Yeni Hedefler Yeni Türkiye**

Çam, E. (1987) **Siyaset Bilimine Giriş**, Der Yayınları, İstanbul

Demokratik Sol Parti Programı (, Sistem Ofset, Ankara

DİE, (1999) **Milletvekili Genel Seçimi (İl Sonuçları)**, Ankara

Doğru Yol Partisi Programı (1990), Genç Matbaacılık, Ankara

Fazilet Partisi Kalkınma Programı (1998) **"Önce Türkiye İçin Elele"**

Gökce, O. (1995) **İçerik Çözümlemesi**, S.Ü. İletişim Fakültesi Yayınları, Konya

Gökçe, B. (1996) **Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar**, Savaş Yayınevi, Ankara

Hakan, A. (1993) **Eğitim Bilimlerinde Çağdaş Gelişmeler**, Eskişehir

Halkın Demokrasi Partisi Programı (1994)

Kalaycıoğlu, E. (1984) **Çağdaş Siyasal Bilim, Teori Olgular ve Süreç**, Osman Aykaç Matbaası, İstanbul

Kapani, M. (1988) **Politika Bilimine Giriş**, Bilgi Yayınevi, Ankara

Kapani, M. (1998) **Politika Bilimine Giriş**, Bilgi Yayınevi, Ankara

Kongar, E. (1999) **21. Yüzyılda Türkiye**, Remzi Kitapevi, İstanbul

Kozlu, C. (1996) **Türkiye Mucizesi İçin... Vizyon Arayışları ve Asya Modeli**, Türkiye İşbankası Kültür Yayınları, Ankara

MEB, (1999) **Sayısal Veriler** (Milli Eğitim), APK Yayınları, Ankara

Milli Eğitim Temel Kanunu, Kanun no:1739, 24 Haziran 1973 Tarih ve 14574 Sayılı Resmi Gazete

Milliyetçi Hareket Partisi Programı (1993)

Neumann, W.L. (1991) **Social Research Methods**, Elly and Bacon, Boston

Önder, N.K. (1992) **Öğretimde Program İlke ve Yöntemler**, İstanbul

Peker, Ö. (1996) **Eğitimde Kalite ve Akreditasyon, Amme İdaresi Dergisi**, TODİE Yay., (103-111) Ankara

Sarıbay, A.Y. (1996) **Siyasal Sosyoloji**, Uludağ Üniversitesi Yayınları, Bursa

Sencer, M. (1975) Türkiye'de Eğitim Sisteminin Yapısal Nitelikleri ve Temel Eğitim Sorunları, **Amme İdaresi Dergisi**, TODİE Yay., (73-81) Ankara

Toptan, K. (1996) Türk Milli Eğitimi ve Geleceği, **Yeni Türkiye Dergisi Eğitim Özel Sayısı**, (161-169) Ankara

Turan, İ. (1976) **Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış**, Der Yayınları, İstanbul

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, (1982)